

TŘETÍ POVINNÝ ÚKOL – NÁVRH PŘEDBĚŽNÉHO PROJEKTU (PRELIMINARY PROPOSAL)

♣ *Předmět výzkumu:* STÁŘÍ

Dosud opomíjená oblast lidského života se v souvislosti s demografickým stárnutím populace dostává do popředí zájmů nejen sociologů a sociálních pracovníků.

♣ *Cíl výzkumu:* **Vztahy mezi obyvateli ústavů sociální péče – schopnost přizpůsobit se novým podmínkám, souvislost stupně adaptace a kvality sociálních vztahů.**

Stáří neboli old age je fáze životního cyklu, která nastává většinou po skončení ekonomické činnosti a je doprovázena fyzickými a duševními změnami. Nedá se vymezit pouze věkem, protože individuální rozdíly mezi jedinci jsou velké. Obecně stáří znamená sníženou schopnost adaptace, narůstající sociální izolovanost danou postupným ztrácením rodinných příslušníků, přátel a spolupracovníků a odchodem dětí z primární rodiny. Ve stáří se zmenšuje okruh zájmů. Stáří dále souvisí se ztrátou statusu, zmenšením příjmu, se snížením sociálních kontaktů. V důsledku věku se objevují nemoci (psychické i fyzické). Lidé mohou být kvůli věku i diskriminováni.

V této části není v podstatě objasněno, co je cílem výzkumu. Jsou zde pouze popsány charakteristiky fenoménu stáří (předmět výzkumu). V čem bude spočívat teoretický (vědecký) přínos tohoto výzkumu?

♣ *Výzkumná otázka:* **Jak je schopnost přizpůsobit se novým podmínkám ovlivněna věkem?**

- ♣ *Odvozené otázky:*
 - Je možné schopnost přizpůsobit se zdokonalit či ji získat v průběhu života?
 - Jaká je souvislost mezi stupněm adaptace ve stáří a kvalitou sociálních vztahů v ústavech sociální péče?

♣ *Kontext tématu a výzkumné otázky v literatuře či vlastní zkušenosti. Použitý teoretický koncept.:*

● **Koncept adaptace:** Adaptace je přizpůsobení se něčemu. Adaptace jedince spočívá buď v přizpůsobení se jedince okamžité situaci nebo v procesu celoživotního přizpůsobování se prostředí. Sociální adaptace je výsledkem procesu začleňování jedince do struktury sociálních vztahů ve skupině a v organizaci. Klíčovými mechanismy adaptace u člověka mohou být: Asimilace – informace zvnějšku jsou upravovány tak, aby zapadaly do mentálních schémat člověka.

Akomodace – jedinec mění svá mentální schémata tak, aby lépe odpovídala realitě.

●Koncept umístění do domova důchodců: přesídlení do domova důchodců představuje zásadní změnu životního stylu. Tato změna je spojena se ztrátou zázemí, známého teritoria a s ním spojené identity. Potvrzuje ztrátu autonomie a soběstačnosti starého člověka. Senior to chápe jako signál blížícího se konce života.

Proces adaptace na nedobrovolné umístění do domova důchodců: 1. fáze odporu (odpor vůči komukoliv – personál, ostatní senioři, rodina), 2. fáze zoufalství a apatie (útlum, rezignace), 3. fáze vytvoření nové pozitivní vazby.

Adaptace na dobrovolný odchod do domova důchodců: 1. fáze nejistoty a vytváření nového stereotypu (získávání nových informací o chodu a fungování nového prostředí), 2. fáze adaptace a přijetí nového životního stylu.

Název i samotné pojetí tohoto oddílu je poměrně vzdáleno vzorovému příkladu. Očekával bych krátké teoretické nastínění kontextu výzkumu (co se zatím o dané problematice ví, co nového je vhodné zkoumat, jaká data a dřívější výzkumy na dané téma jsou k dispozici apod.) a až následně výčet základních užitých teoretických konceptů. U těchto konceptů mohlo být uvedeno, u kterých autorů či z jakých zdrojů jste čerpali. „Umístění do domova důchodců“ nelze považovat za koncept. Řádky tomuto tématu věnované měly být součástí právě oné úvodní teoretické pasáže v části „Kontext výzkumu“, poté měly následovat charakterizace konceptů adaptace, asimilace a akomodace.

♣ *Jak bude výzkum proveden?*

Výzkum bude proveden kvantitativní strategií. (V kvantitativní analýze se sleduje frekvence určitých údajů od mnoha respondentů, pracuje se s hromadnými daty a hledá se statistická tendence.) Výzkum bude proveden ve výběrovém dotazníkovém šetření. Návrh: 1000 respondentů.

Chybí zmínka o tom, proč byla zvolena daná výzkumná strategie. Nejsou zde reflektovány možné metodologické problémy spjaté s realizací výzkumu. Údaj o navrhovaném počtu respondentů patří až do následující části.

♣ *Na jaké populaci se bude hledat odpověď na výzkumnou otázku?*

Výzkum je omezen na starší občany ČR, kteří jsou obyvateli (dobrovolnými či nedobrovolnými) domovů důchodců.

Ne zcela jasná formulace při stanovení základní populace. Kdo jsou to „starší občané ČR, kteří jsou obyvateli domovů důchodců“? Jsou tím míněni všichni obyvatelé domova důchodců? Pokud ano, mělo to být formulováno jednoznačněji. Chybí zmínka o tom, jakým způsobem bude proveden výběr respondentů do výzkumného vzorku.

♣ *Operacionalizace:*

Adaptace: - biologická

- systému

- jedince

- pracovní

- sociální

Sociální adaptace: výsledek procesu začleňování seniora do struktury sociálních vztahů ve skupině seniorů a v organizaci domova důchodců.

Asimilace – senior uznává jen ty hodnoty, které odpovídají jeho předsudkům, jeho mentálním schémátům. Zavrhuje ty informace, které se mu nehodí do jeho vnímání reality. Špatně se přizpůsobuje novým podmínkám.

Akomodace – seniorova mentální schémata jsou měněna tak, aby lépe odpovídala realitě v domově důchodců. Vnímá všechny informace a lépe se přizpůsobuje podmínkám.

Indikátory: - věk seniorů

- dobrovolnost, nedobrovolnost

- životní standart

- naděje na dožití

Operacionalizace není provedena příliš zřetelně. Operacionalizovány měly být vaše koncepty, tj. adaptace a její dvě formy: asimilace a akomodace. Pro ně měly být stanoveny konkrétní indikátory. Vaše zpracování je poněkud chaotické. Začínáte konceptem adaptace, který členíte do několika dimenzí. Poté předkládáte definici jedné z nich (bez indikátorů). Následně vysvětlujete dvě formy adaptace. Nakonec uvádíte několik indikátorů, u nichž není zřejmé, k čemu se vztahují.

♣ *Občanské či vědecké zdůvodnění zájmu o zkoumanou otázku.*

Stárnutí české populace nás nutí k zamyšlení nad osudy občanů žijících v domovech důchodců.

Tato položka poněkud dubluje část „Cíl výzkumu“. Uvědomuji si, že chyba je už ovšem v samotném vzoru, který vám byl dán k dispozici. Osobně mi přijde lepší formulovat vědecký i praktický přínos výzkumu do té úvodní část (cíl výzkumu) a zde tuto položku vynechat. Onen vzor je jen jednou z možností, jak strukturovat projekt. Jeho pravidla nejsou zcela rigidní.

♣ *Kdy bude výzkum proveden?*

Předpokládá se provedení výzkumu v roce 2006. Výsledky budou uveřejněny po shromáždění všech relevantních faktů, nejspíše formou příspěvku do Sociologického časopisu.

V reálném projektu by asi bylo vhodné uvést konkrétnější a přesnější časový plán výzkumu (jednotlivých jeho fází).

♣ *Jaká literatura existuje k tématu?*

1. Hayflick, L. (1997). Jak a proč stárneme. Praha: Knižní klub
2. Stuart – Hamilton, I. (1999). Psychologie stárnutí. Praha: Portál.
3. Charvát, J. (1969). Život, adaptace a stress. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství.
4. Kuchařová, V. Rabušic, L. Vidovičová, L. (2002). Život ve stáří. Praha: STEM.
5. Blackman, T. (2001). Social care and social exclusion. Basingstoke: Palgrave.
6. Rheinwaldová, E. (1999). Novodobá péče o seniory. Praha: Grada Publishing.
7. Rabušic, L. (1997). Česká společnost a senioři: sociální, ekonomické a politické aspekty demografického stárnutí české společnosti: texty celostátní konference konané 16. až 17. října v Brně. Brno: Masarykova univerzita.
8. Možný, I. (1998). Stáří a nespojitý běh života, Sociologický časopis, č. 3, roč. XXXIV., s. 263 – 266.
9. Rabušic, L. (1998). Časové aspekty českého důchodového věku, Sociologický časopis, č. 3, roč. XXXIV., s. 267 – 283.
10. Ruud, S. A. Muffels (1998). Stárnutí a flexibilizace. Hrozba nebo výzva pro sociální stát, Sociologický časopis, č. 3, roč. XXXIV., s. 285 – 302
11. Rabušic, L. (1998). Jsou čeští senioři chudí, Sociologický časopis, č. 3, roč. XXXIV., s. 303 – 320.
12. Mareš, P. (1998). Senioři a politika, Sociologický časopis, č. 3, roč. XXXIV., s. 321 – 338.

13. Rabušic, L. (2004). Why are they all so eager to Rétoire? (on the Transition to Retirement in the Czech Republic), Czech Sociological Review, č. 3, roč. XL., s. 319 – 342.
14. Hudema, M. (2005). Jak daleko je váš důchod?, Respekt, č. 16, roč. XVI., s. 9
15. Nečasová, M. (2003). Přijímání změny v domově důchodců. Brno.

Připomínky k bibliografii - viz můj komentář úkolu č. 2. Při hodnocení tohoto projektu jsem nekladl důraz na tuto položku vzhledem ke skutečnosti, že můj komentář se vám dostal až po odevzdání tohoto úkolu č. 3 a vy jste tak nemohli provést korekci dle mých připomínek.

CELKOVÉ ZHODNOCENÍ:

Váš projekt si zvolil poměrně zajímavé téma i konkrétní výzkumný problém, nicméně při jeho zpracování se vyskytla celá řada nedostatků:

- nepodařilo se vám dostatečně objasnit cíl výzkumu
- nevhodné zpracování části věnované kontextu výzkumu
- nepřiliš jasný výzkumný postup + operacionalizace

Celkový dojem není příliš pozitivní, což je dáno celkovou úpravou dokumentu a zejména skutečností, že případný čtenář si na základě vašeho projektu udělá jen obtížně představu o cíli a obsahu výzkumu.